

ANTROPOLOJİNİN KONUSU VE ALANI*

Ralph Leon Beals - Harry Hoijer
Çev. Yrd. Doç. Dr. Gürbüz ERGİNER

Antropoloji Nedir ?

Antropoloji, fizik ya da biyolojik antropoloji ve sosyal / kültürel antropoloji olmak üzere iki büyük bölüme ayrılabilir. Bu bölümlerden birincisi, insanın fizik yapısının ve davranışının evrimi, eskinin ve günümüz insan topluluklarının birbirlerinden farklı biyolojik özellikleri ile ilgilenen biyolojik antropoloji; ikincisi, insan toplumlarını ve kültürlerini araştıran bölümdür. Bu bölüm de kendi içinde iki ana dala ayrılır. Bunlardan biri, toplumların ve kültürlerin tarihini ve tarih öncesini araştıran bir bilim olan arkeolojidir. Arkeologlar örneğin: Eski Yunan ve Mısır uygarlıklarında gün ışığına çıkartılanlara benzer antik belgelerde bilgi bulabilirler. Çoğu durumlarda, yazılı belge yoktur, hatta Mısır'da olduğu gibi yazılı belge bulunsa bile pek eskiyi aydınlatmaz. Sonuçta arkeolog, tarih öncesi yerleşim yerlerinin araştırılmasından ve kazılarında sağlanan dolaylı kanıtlarla başvurmak zorundadır. Geniş ölçüde özdeksel gereçleri içeren böylesine bilgilerle, tarih öncesi sosyal grupların büyüklüğünü ve örgütlenmelerini belirlemek, kısmen de tarih öncesi kültürleri yeniden kurmak olasıdır.

Bu yöntemlerle arkeolog, insanın toplumsal ve kültürel geçmişinin öyküsünün büyük bir bölümünü yeniden kurabilir. Bu kurgu, insan-oğlunun doğa üzerindeki denetimini artırmasının, insanın kendisi için değişik çevre koşullarına büyük bir yetenekle uyumunun, bilinmeyenle ve doğaüstüyle başetme çabalarının, güzele ulaşma uğraşlarının, insanlar arası çatışmaların, irili ufaklı kültürlerin zaman içinde yavaş gelişmelerinin karmaşık bir öyküsüdür.

* Bu çeviri *An Introduction to Anthropology*, Second printing, 1972 New, York. The Macmillan Company" isimli kitabın 1.-18. sayfaları arasındaki "The Nature and Scope of Anthropology" başlıklı birinci bölümünden yapılmıştır.

Söz konusu dallardan diğeri, sosyal/kültürel antropolojidir. Sosyal ve kültürel antropologlar, günümüzün birbirinden oldukça farklı toplumlarıyla ve kültürleriyle, özetle, toplumların yaşam biçimleriyle ilgilenirler. Bu yaşam biçimleri ise, bireylerin, yaşadıkları toplum içinde nasıl eğitildikleri; birlikte yaşayacakları eşlerini nasıl seçtikleri; nasıl evlendikleri; kendi toplumları ya da diğer toplumların üyeleriyle nasıl örgütlü ilişkiler kurdukları gibi konuları içerir.

Sosyal ve kültürel antropolojinin ilk araştırmacıları çalışmalarını aralarında Amerika kıızılderilileri, Avustralya ve Güney Pasifik yerlileri gibi toplulukların da bulunduğu, ilkel (primitive) diye adlandırılan topluluklar ve onların kültürleri üzerinde yoğunlaştırmışlardı. Ancak, bugün bu toplulukların ve kültürlerin Amerika kıızılderili kabileleri örneğinde olduğu gibi tamamen yok edilmeleri ya da bunların modern uygarlıklarla temasa geçmeleri sonucunda geniş ölçüde ortadan kalkmışlar, geride kalan ilkel kültürler de kökten değişime uğramışlardır. Bu nedenle günümüz antropologları, toplumsal ve kültürel araştırmalarını bugünkü Meksika, Güney Amerika ve güneydoğu Asya'nın köy toplumlarını hatta, Avrupa, Asya, Afrika ve Amerika'nın şehir toplumlarını içerecek biçimde genişletmişlerdir.

Sosyal ve kültürel antropolojinin önemli bir yönü de dil antropolojisidir. Bu bilim dalı, adından da anlaşılacağı gibi, bugün dünyada konuşulan birçok dille ilgilenir. Dil antropolojisi hem dillerin belirli gruplarının tarihini ya da tarih öncesini hem de bugün konuşulan dilleri inceler. Dil antropologlarının çoğu, İngilizce, Çince, Rusça gibi bilinip tanınan dillerden geniş ölçüde farklı, Amerika kıızılderililerinininki gibi yabani (exotic) dillerle de ilgilenirler.

Dil antropolojisi, sadece dillerin tarihsel ve betimsel incelenmesiyle değil dilin, kültürün diğer yönleriyle olan ilişkisiyle de ilgilenir. Örneğin: Dil antropologlarının sosyal örgütlenmeye ve dilin toplumda oynadığı özgül role olan ilgileri giderek artmaktadır. Bir başka deyişle dil antropolojisi, dili yalnız dil adına incelemekle kalmaz aynı zamanda, dilin tam anlamıyla içinde yer aldığı sosyal ve kültürel ortamlarla ilişkisini de inceler.

Sonuç olarak denebilir ki, antropologlar pratik sorunların çözümünde diğer bilim adamları gibi bilgi ve bulgularını ortaya koyarlar. Antropologlar, az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde sosyal denetim, eğitim ve halk sağlığı sorunlarına yanıt bulmak için resmî hü-

kümet yetkilileriyle birlikte çalışırlar. Yine antropologlar, dünyanın çeşitli bölgelerinde yer alan çoğu şehir toplumlarında ortaya çıkan ırklar ve kültürler arası sorunlar, ulusal nitelikteki sorunlar, endüstrileşmeden kaynaklanan karmaşık ve önemli sorunlarda; çocuk eğitimi, kişilik gelişimi, çağdaş yaşam biçimine ayak uydurmaya çalışan yalıtılmış toplumlara yardım gibi konularda geliştirilmiş özel teknikler ve yöntemler uygularlar.

İlk bakışta antropolojik araştırmalar ve bu araştırmaların uygulamaları, birbirleriyle ilişkisi olmayan girişimlerin bir karmaşası olarak görünebilir. Oysa, Ojibwa kızılderilileri arasında kişilik ve kültür, Avustralya yerlileri arasında kan gruplarının dağılımı, Navajo dilinin yapısı ve orta Afrika Nuerlerinin kültürlerinin bir analizi gibi araştırmalar arasında pek göze çarpmayan ilişkiler vardır. Bununla birlikte, daha ileri ve daha dikkatli bir inceleme bu araştırmaları ve bilimin geneli içinde yer alan pek çok araştırmayı birbirine kenetleyen ortak bağı açığa çıkarabilir. Antropolojide temel bir tema vardır. Bu, araştırmanın her bir biriminin küçük ölçekle de olsa, araştırmanın geri kalan bölümlerine eklenmesine yardımcı olduğu temasıdır. Bu temanın elden geldiğince açık bir biçimde tanımlanması, antropolojinin ilk görevi olmalıdır.

Antropolojinin Temel Sorunu

Etimolojik olarak antropoloji kelimesinin kökü olan anthropos -(insan) ve isim takısı- logos (bilim) Yunancadan gelir. Bu nedenle onun gerçek anlamı insanbilimdir. Yukarıda sıraladığımız çeşitli etkinliklerden çıkan sonuç odur ki: Antropologlar, antropolojinin bu gerçek tanımlamasına bağlı kalarak insanı ve onun kültürlerini incelemeye yönelmelidirler.

Antropolojiye ilişkin bu yorum doğrudur. Antropoloji temelde, insan ve onun kültürlerini ele alan belki en kapsamlı bir bilim dalıdır. Ancak o insanı ve onun kültürlerini inceleme alanında biricik değildir. Biyoloji de insanı inceler. Örneğin, anatomi hem insanın kendi fizik yapısını hem de onun karşısında olan diğer hayvanların fizik yapısını inceler. Fizyoloji, embriyoloji ve diğer pek çok bilim de insan vücudunun çeşitli kısımlarının özel yönleriyle ilgilenmek zorundadırlar, insanın davranışı, aralarında psikoloji, sosyoloji ve tarihin de yer aldığı bilimlerden tarafından ele alınır.

Buna karşıt olarak antropoloji, biyolojik ve sosyal bilimlerin yaklaşımlarını birleştiren tek bilimdir. Onun temel uğraş alanları, bir yandan hayvanlar aleminin bir üyesi olarak insanın araştırılması, diğeri yandan toplumun bir üyesi olarak insanın davranışlarının araştırılmasıdır. Bundan başka antropolog, insanlığın herhangi bir özgül grubuyla ya da tarihin herhangi bir dönemiyle kendisini sınırlandıramaz. Aksine, insanın en erken biçimleriyle ve onların davranışlarıyla en az bugünküler kadar ilgilenir. En eski zamanlardan günümüze ulaşmış herhangi bir belgeden hem insanlığın fiziksel evrimi, hem de uygarlığın gelişmesi araştırılır. Aynı şekilde antropolog, ilgi alanına giren çağdaş insan toplulukları ve uygarlıklar arasındaki karşılaştırmalı araştırmalarla önemli noktaları ortaya çıkarır. O, üyesi olduğu bilimin bir dalında bir yandan insanı yaşayan diğer bütün yaratıklardan ayıran fiziksel özellikleri keşfetmeyi ve betimlemeyi, öte yandan insan ailesinin kendisindeki yararlı ayırt ediciliği araştırır. Uygarlık (ya da antropologların adlandırdığı gibi "kültür") merkezlerinin karşılaştırmalı araştırmaları, toprağa yerleşik birçok insan grubu arasında seçkinleşmiş kültürlerde ortaya çıkan farklılıklar ve benzerlikler üzerinde odaklanır.. Böylece, bu karşılaştırmalı araştırmaların amacı insan toplumları ve kültürlerinin oluşumunu ve gelişimini yöneten ilkeleri ya da yasaları bulup ortaya çıkarmaktır.

İnsanın hayvanlar dünyasındaki biricikliği bu türdeki araştırmalardan açıkça görülebilir. Hayvanlarla akrabalığını su götürmesi bir biçimde kanıtlayan onun vücut yapısıyla ilgili pek çok benzerliklere karşın, insan, tamamı hayvanlar dünyasındaki en yakın akrabasında bile bütünüyle bulunmayan belli bedensel özelliklere sahiptir. İnsan diğer hayvanlardan daha karmaşık bir beyin yapısına sahiptir. İnsan yürür, dik durur ve bunun bir sonucu olarak da farklı bir ayak yapısına sahiptir. İnsanın leğen kemiği diğer hayvanlarınkinden daha geniş ve incedir. Bacakları bedeninden ve kol boyundan daha uzun, omurgaları düz ya da yay biçiminde olmaktan çok -S- biçimindedir. Çünkü insan ellerini, yürümede yardımcı olarak kullanmaktan çok, bir şeyleri tutmak için kullanır. Eller, diğer hayvanların elleri ile kıyaslandığında farklı bir yapıya sahiptirler.

Yine de, insanın biricikliğini en iyi şekilde davranış alanında değerlendirebiliriz. İnsanın var olduğu herhangi bir yerde, kültürü ne kadar basit olursa olsun aletleri, gereçleri, besin sağlamada kullandığı az çok karmaşık teknikleri, gelişi güzel iş bölümünü, bir sosyal ve po-

litik örgütlenmeyi, dinsel inançlar ve ritüeller sistemini, bir konuşma dili aracılığıyla diğer insanlarla iletişim yeteneğini buluruz. Onun bütün bu kültürel nitelikleri diğer hayvanlar arasında yoktur. Antropologların kültür diye adlandırdıkları sürekli ilerleyen ve gelişen davranış modelleri yalnız insanoğluna özgüdür.

Bununla beraber, insanın yapabilecekleri ve yapamayacakları, onun biyolojik niteliklerinin izin verdiği ya da vermediği şeylerin derecesine bağlıdır. Köpek yüksek frekanslı ses dalgalarını çok iyi bir şekilde duyabilir, ama insan bunları duyamaz. Öte yandan, bir köpek yerden bir taş alıp fırlatamaz ya da matematiksel oran π ile ilgilenmez. İşte insanla hayvanlar arasında böylesine büyük farklılıklarda insanın hayvanlarla karşılaştırılmasından onun hem fiziksel özelliklerinin hem de davranışının kökenlerini anlamak için yararlı ipuçları bulunabilir.

Bugün yaşayan tüm hayvan türleri, çoğunlukla yalından daha karmaşığa ve daha genelden daha özelleşmiş biçimlere doğru gelişmeyi içeren bir uyum sürecinden geçerek ulaşırlar, insanın evcilleştirdiği hayvan türleri dışındaki tüm hayvan türleri özel çevre koşullarına bağımlıdır, işte bu hayvan türleri kalıtsal yapıları yüzünden çevredeki ani bir değişimde yaşamlarını sürdüremezler, bu nedenle yeryüzünün ancak özel bir alanına öylesine uyum sağlarlar ki, bu alan dışında yaşayamazlar. Öte yandan insan, bilinenler içinde pek çok yollarla hayatta kalan en genelleşmiş hayvandır, insanın en önemli özelliklerinden, örneğin, nesnelere en iyi biçimde kavrayabilen elinin ve sinir sisteminin çok yüksek gelişimi, gerçekte insanın çeşitli koşullara uyum yeteneğini artırmıştır. Julian Huxley'in de belirttiği gibi, bu özellikler içinde en önemli olanı, insanın kültür adı altında geliştirdiği yetenektir. Bu yetenek, biyolojik değişimler için uzun bir döneme gerek kalmadan, insanın yeni koşullara uyumuna izin veren ve onu bir yığın çevresel engellerden kurtaran tümüyle yeni bir uyum mekanizması olarak ortaya çıkar, İnsan fizik yapısına uygun olmayan iklim koşullarında (insan, yakın akrabası olan maymun gibi yaradılışı itibarıyla tropikal bir hayvandır) vücudunu örtmeyi, dış tehlikelerden korunmak için barınaklar yapmayı öğrendi. Onun beslenmesinde çığ besinler uygun değildir. O, bunları yenebilir duruma getirmenin yollarını bulmalıdır. Diğer yüzlerce ayrıntı içinde insan, fiziksel güçlerini nasıl genişletip ona eklemeler yapacağını ve gereksinimlerini karşılamak için çevresini nasıl yeniden şekillendireceğini keşfetmiştir. Çok önemli bir gerçek de, her ne kadar yetkin bir düzeye ulaşmış olmasa da insanın, türünün diğer üyeleri ile iş birliğini öğrenmiş olmasıdır. O, sürekli olarak

bir grup içinde yaşarken, genellikle tek bir kişinin gücünü aşan görevlerin, grubun birlikte çalışmasıyla daha iyi başarılacağını keşfedecektir.

Hem kültürün gelişmesi hem de yaşama alışkanlığı ve ortaklaşa çalışma, belki de insanın elinde bulundurduğu en değerli varlığı olan güdümsel emeğine olanak sağlayan dil, yalnızca insanın diğer insanlarla doğrudan iletişimin olanaklı kılmayıp, aynı zamanda onun deneyimlerinin ve bilgilerinin saklanması, bunların gelecek kuşaklara aktarılmasına da olanak sağlamıştır. Hayvanlara benzemeyen insanlar diğer insanların doğrudan deneyler ve gözlemler aracılığıyla bildiklerini yeniden öğrenmek ve onların hareketlerini taklit etmek zorunda değildirler. Onlar bilgilerinin çoğunu konuşma ya da yazılmış sözcükler aracılığıyla kazanırlar. Dil, insanlara sadece çağdaşlarının deneyimlerini değil, aynı zamanda kendilerinden önce yaşamış pek çok kuşağın deneyimlerini paylaşma olanağını da sağlar. Yazıyı bilmeyen toplumlarda bile insanların uzak geçmişteki kuşaklarının başardığı yararlı icat ve keşiflerden, hatta bunlar daha da geliştirilerek, kolayca yararlanılmıştır.

İnsanın, yeryüzünün herhangi bir yerinde yaşayabilme özgürlüğüne sahip olması onun fizik yapısını, davranışını ve kültürünü köklü bir biçimde etkilemiştir. Böylece, tamamen tek bir türe ait olmasına karşın bugünün insanları hayvanların diğer pek çok türünden daha farklı bir fizik yapıya sahiptirler. Aynı şekilde, insanın kültürleri ve dilleri geniş bir çevrede ele alındığında her yerde benzer olup, doğadaki ve fizik çevredeki farklılıklar, diğer gruplarla temasa geçme, her bir insan grubuna özgü tarihsel olaylar, sürekli olarak şaşırtıcı kültürel ve dilsel farklılıklara neden olurlar.

Çok büyük bir olasılıkla ilk insanlar bir milyon yıldan daha önceki bir zamanda ortaya çıkmışlardır. İnsanlığın kaynağı belki de Afrika'nın yüksek tropikal akınlarıydı. İlk insanlar, önce basit bir dil ve kültür edindiler. Hızla eski dünyanın her tarafına yayıldılar. Kültürleri aracılığıyla çeşitli çevrelere yavaş yavaş uyum sağladılar. Böylece, bugünkü jeolojik çağın hemen başlangıcında, farklı fakat çok basit kültürle ayırıcı niteliğini ortaya koymuş ilkel insanlar küçük gruplar halinde sırasıyla İngiliz adalarından kuzey Çin'e ve Jawa adasına kadar çeşitli bölgelerde yaşadılar. O zamanlar ve daha sonra geçen binlerce yıl içinde pek çok insan türü yaşamıştır. Bu tür çeşitliliği yavaş yavaş bugünkü jeolojik çağın ortalarına kadar ya da bundan kısa bir süre sonrasına kadar sayıca azalarak sadece bir türe (Homo Sapiens) inmiştir. Günümüzdeki insan ırkları bu türe aittir. Bununla beraber,

en eski insan türlerine ait bazı izlerin kalıtsal olarak çağımız insanına geçtiğine ilişkin kimi kanıtlar da vardır.

Kültürel ve dilsel değişmelere ilişkin belgelerimiz henüz eksiktir. Öyle görülüyor ki, insanın kültürel ve dilsel gelişmesinin çok geniş ve genel dönemleri dışında ilk evrelerini yeniden kurmak olası değildir. Yine de kültürel farklılıkların zamanın ilerleyen akışıyla birlikte tümüyle arttığı görülebilir. Günümüz dillerinin ve kültürlerinin yoğun bir biçimde karşılaştırılması, onlar arasındaki sayısız farklılıkları ve uzak geçmişteki kökenlerini açığa çıkaracaktır. Bu kültürel ve dilsel farklılıkların bazı psikolojik farklılıklar gibi kalıtım yoluyla geçmiş olamayacağı belirtilmelidir. Bütün insan toplumları, davranışları kültürel çevre tarafından etkilenmediği sürece eşit ölçüde değişebilir görünürler. Binlerce yıllık temas ve değişik insan türleri arasındaki karışım ve melezleşme sonucunda kültürel ya da öğrenilmiş davranışlar hatta yemek yemek, uyumak, nefes almak gibi dürtüler ya da gereksinimler bile bütünüyle değişir. Eğer insanlar arasında kalıtsal yolla kazanılmış ve fiziksel nitelikli olmayan özelliklere yani psikolojik ve insanî değerlere dayalı herhangi bir anlamlı çeşitlilik oluşturulamıyorsa birarada yaşam zorlaşır.

Şimdi, bütün antropolojik araştırmalarda vurgulanan ana konuyu daha iyi anlayabiliriz. İlk olarak bu konu insanın fiziksel ve kültürel gelişmesini yöneten ilkeler dizisini araştırmaktır. Niçin insan fiziksel olarak değişmiştir? İnsanlar ortak bir kökenden gelmelerine karşın niçin pek çok ayırıcı özelliklere sahip insan toplulukları vardır? Eğer insanın kültüründen ve dilinden kaynaklanan farklılıkları, davranışındaki biyolojik kalıtsal farklılıklarının sonucu değilse, diller ve kültürler arasında var olan çok büyük farklılıklar nasıl açıklanabilir? Kültürün doğası nedir ve kültürler nasıl değişirler? İnsanın sosyal ve kültürel davranışının çeşitli yönleri arasında hangi sistematik ilişkiler vardır? Bireyler kendi kültürlerinin belirlediği amaçları ve idealleri nasıl gerçekleştirirler? Kültür ve kişilik arasında ne gibi bir ilişki vardır? Bu sorunların çözümleri bütün insan türlerinin yoğun araştırılması ve karşılaştırılmasını gerektirir. Pek çok insan kültürünün böylesine yoğun karşılaştırmalı incelemeleri yapılmıştır. İnsan ve onu kültürlerine ilişkin konular ele alındığında deneysel yaklaşım yöntemi olması değildir. Ancak antropolog, ister istemez karşılaştırma yöntemini yeğleyecektir. Geçmişin az rastlanır ve bölük pörçük kalıntıları ile birlikte günümüz dünyası, antropolojik araştırmalar için tek laboratuardır.

Çeşitli sorunların büyük bir bölümü, bizim az önce tanımladığımız ana konu ile ilişkilidir. Her bir sorunlar kümesi özel ve oldukça gelişkin teknikler ve yöntemleri gerektirir. Bu nedenle antropoloji, diğer bilimlerde olduğu gibi çeşitli dallara ayrılmıştır. Bu dallardan her biri genel konunun özelleşmiş yönlerini ele almaktadır. Gene bu bilim dalları en iyi şekilde biyolojik antropoloji ve sosyal/kültürel antropoloji olarak iki ana başlık altında toplanabilir.

Biyolojik Antropoloji

Hem araştırdığı sorunların karmaşıklığı ve çeşitliliği, hem de uygulamada kullandığı gelişkin ve çok ustaca teknikler biyolojik antropolojiyi son yirmi yıl içinde antropolojinin diğer dallarından daha fazla değiştirmiş ve özelleştirmiştir. Fizik antropoloji ilk dönemlerinde iskeletler, yaşayan insan toplulukları ve insanın yakın akrabaları üzerinde giderek standartlaştırılmış ölçümleme ve morfolojik gözlemlerle, bir dereceye kadar basit istatistik analizlerin uygulanışını içermiştir. Boylar, kafatası, vücut ölçüleri ölçülmüş ve toplumlar sınıflandırılmış ya da değişimin karmaşık dizilişine doğru eğilimli ortalamaların temeli üzerine oturmuş tamamen açık çeşitli kriterlere göre tiplendirilmiştir. Bu dönemde gerekli ek bilgi, karşılaştırmalı anatomi, fizyoloji, sınırlı paleontoloji bilgisi ve basit Mendelci genetikle sınırlı alan içinde kalıyordu. Bugün, özel sorunlarla ilgilenen biyolojik antropolog, yoğun bir biçimde moleküler biyoloji, electrophoresis gibi tekniklerle, hemoglobin araştırması, grup genetiğinin karmaşık matematiği gibi sorunlara dayanmaktadır. Fizik antropologlar için gerekli yeteneklerin artan çeşitliliği ve karmaşıklığı, ancak giriş niteliğindeki genel bir kitapta yeterince ele alınabilecek olan, araştırmanın daha özel bir alanının ortaya çıkmasıyla sonuçlanmıştır.

Bunlar: İklim, yükseklik, kaynakların dağılımı, insan nüfusunun yoğunluğu ve dağılımı, toplulukların genetik yapısını etkileyen seçici faktörler ve uyum mekanizması gibi faktörler arasındaki ilişkilerin ekolojik açıdan araştırılması gibi konulardır. Gene bunlar öte yandan, sosyal ve kültürel olgular ile karmaşık bir ilişki içindedirler. Ekolojik yaklaşımla ilgili çevre fizyolojisi, yerleşik yaşamda düzenlemeler, daha yüksek yerlere göç ya da bazı bakımlardan uzay uçuşlarındaki ağırlıksız ortam sorunu ile ilgilenir. Bunların bir kesimi, gençlerde büyüme örüntüleri, beslenmenin etkileri, fizik ya da vücut biçimlerinden tutun, bunlarla az çok bağıntılı diğer biyolojik ve kültürel işlev biçimleri ara-

sındaki ilişkiler, hastalıkları ve bunların sağaltılmasını etkileyen çevresel ve genetik faktörleri belirlemeye çalışan tıbbî antropolojinin araştırma alanı içine girer.

İnsan biyolojisinin pek çok yönü diğer alanlardaki uzmanlar tarafından da araştırılır. Biyolojik antropolog insan çeşitliliği, uyum, özellikle de kültür olayları ile ilgili konularda farklılaşır ve antropolojinin temel bir kesimini kendisine çalışma alanı olarak seçer. İnsan pek çok biyolojik özelliği, hayvanlar dünyasının geri kalan üyeleri ile açıkça paylaşır. Diğer hayvanlar gibi insan ve onun ataları, yeni ya da değişen çevresel koşullara uyum için çeşitli biyolojik değişmelere uğramıştır. Bununla birlikte, bazı noktalarda insanın ataları, insanın uyum mekanizmasının hız ve çeşitliliğinin büyük bir oranda artmasına olanak sağlayan kültür yeteneğini geliştirmiştir. Kültür aracılığıyla insan, biyolojik uyumun yavaş seyreden süreci olmaksızın sadece yeni çevresel baskı ve güçlere uyabilir hale gelmemiş, aynı zamanda kendi çevresinin çeşitli yönlerini kontrol edebilmeyi de giderek artırmıştır. Bu yeni uyum yeteneği insanın nüfusça çoğalmasında ve çok değişik çevrelerde yaşamasında, biyolojik gelişiminin hızı ve yönünde etkili olmuştur.

Biyolojik antropolojideki araştırmaların çok farklı boyutları iki ana bölüme ayrılır. Bu bölümlerden birincisi: Evrimleşme sürecinin bir ürünü olarak insanın incelenmesi, ikincisi: İnsan toplumlarının analizi ve incelenmesidir. Bu ikinci alanda çok farklı yöntemler kullanılmasına karşın sonuçlar birbirleriyle yakından ilişkili olup bilimin bir dalında elde edilen bilgiler diğerinde ortaya çıkan sorunlara ışık tutar. İnsan çeşitliliğinin ortak konusu hakkındaki her iki merkezi yaklaşım hem fizik hem de kültürel antropolojinin ana sorunu olup, birbirini izleyen bu iki konu, insan uyumunun anlaşılması için temeldir.

Evrimin bir ürünü olarak insanı anlamak için, bütün yaşam biçimlerinin gelişmelerinin bazı noktalarının ve yaşamın kendi doğasının anlaşılması gerekir. Biyolojik antropolog ilgisini daha çok, insanın fizik özelliklerinin tarihi üzerinde yoğunlaştırır. O, ilk insanın izlerini bulmak için yeryüzünde araştırmalar yapar. İlk insan biçimleri kendi aralarında ve modern insan ile dikkatlice karşılaştırılırlar. Bu tür karşılaştırmalardan; en eski insan topluluklarından günümüzde yaşayan insan topluluklarına kadar geçen süre içinde ortaya çıkan belli yapısal özellikler ya da bu özelliklerin bir bölüğü izlenebilmektedir. Böylece, belli ayırd edici bir özelliğin insanlar arasında ilk kez ne zaman ortaya çık-

tığını ve geniş bir alana nasıl yayıldığını; bazı durumlarda onun yavaş yavaş nasıl ortadan kalktığını da keşfedebiliriz. Fiziksel ayırd edici özellikler tarihsel açıdan araştırılırken, bir topluluk içinde bu özelliklerin ilk defa ortaya çıkışlarının ve söz konusu topluluğun yapısal bakımdan tamamen farklı başka topluluklarla temasa geldiğinde bu özelliklerin nasıl bir değişime uğradığını da görebiliriz. İnsan atalarının evrimini kanıtlayan fosil kalıntılar zincirinden bazı halkalar eksiktir. Bu da insanın insan biçiminin evrim sürecinin yeniden kurulmasında boşluklar oluşturmaktadır. Buna karşın gene de şu sorular sorulabilir ve yanıtlanabilir: İnsanın ilk atası nerede ve ne zaman ortaya çıktı? Bu insan ataları neye benziyorlardı ve bunların birbirleriyle olan benzerlikleri ya da birbirlerinden farklılıkları nelerdi? İnsanın yeryüzünde yaşadığı süre içinde değişmiş olan fiziksel özellikleri nelerdi?

Bugün insanlar dış görünümündeki farklılıklarına karşın temel yapılarıyla hepsi birbirlerine benzerler. Onların tamamı, tarihi oldukça iyi bilinen tek bit türe, homo sapiens türüne aittirler. Tarih öncesinin erken dönemlerinde başka türler de ortaya çıkmıştır. Eğer zaman içinde yeterince geriye gidersek insanın henüz ortaya çıkmadığı bir dönem buluruz. Şurası gerçektir ki, günümüz insanı insan biçiminde olmayan daha eski biçimlerden ortaya çıkmıştır. Evrim sürecinin incelenmesiyle, insanın insan olmayan bir atadan geliştiğini ve yavaş yavaş fakat sürekli olarak seyreden değişme sürecinin insan vücudunda ortaya çıkardığı değişmelerin de biyolojik antropolojinin bir dalını oluşturduğunu görürüz. Bu tür araştırmalardan, insanın yavaş yavaş diğer hayvanlardan nasıl farklılaştığını, onun bugün beliren bedensel özellikleri nasıl edindiğini, insanların kendi aralarında nasıl bir farklılaşmaya uğradıklarını ve insan biçimlerinin sınırsız çeşitliliğine yol açan bazı faktörleri de öğrenebiliriz.

insandaki evrimsel değişimin incelenmesi büyük ölçekli evrim (macroevolution) ve küçük ölçekli evrime (microevolution) ayrılır. Her ikisi de yaşam biçimlerinin genel evriminin ilkelerinin ve yaşamın ne'liğiyle ilgili bazı bilgilerin bilinmesini gerektirir. Bununla birlikte biyolojik antropolog çalışmalarını, insana en yakın, yani insanın ait olduğu primatlar, maymunlar ve insanımsı maymunları içine alan yaşam biçimleri üzerinde yoğunlaştırır. Canlıyla fosil biçimlerin karşılaştırılması, evrime ve insanın birçok ayırd edici biyolojik özelliklerinin önemine ışık tutmaktadır. Bugün, insanın ve insanımsı maymun davranışının incelenmesi üzerine yoğunlaşan özel ilgi, insanın sosyal yaşamının çoğu yönlerine ve kültürünün ortaya çıkışına ışık tutabilir.

insanlar tek başlarına yaşamazlar, onlar sürekli olarak çevreleriyle alışveriş içindedirler. Bu çevre (environment) sadece toprağı, denizi, havayı, dünyanın diğer birçok fiziksel özelliklerini içermekle kalmaz, aynı zamanda insanla aynı dünyayı paylaşan diğer canlı varlıkların toplamıdır da. İnsanın incelenmesi, hiçbir zaman ve hiçbir şekilde onun çevresi ve onun yakın ilişkilerini görmezlikten gelerek tamamlanamaz. Çevrenin nasıl etkilediğini ve insan yapısına çevre etkisinin nasıl süregittiğini tam anlamıyla bilmek isteriz. Biyolojik antropolojinin üçüncü önemli aşaması, insanın içinde yaşadığı çevresiyle karşılıklı ilişkilerin ve bu karşılıklı ilişkilerin insanın biyolojik doğası üzerine olan etkilerinin incelenmesidir. Böylece, insan biçimlerindeki farklılaşmaya yol açan çevre koşullarının bilgisini de buna ekleyebiliriz.

Biyolojik antropolojinin en önemli ve nisbeten yeni dalı, insanda ortaya çıkan biyolojik değişikliklerin bugünkü süreçlerinin incelenmesiyle ilgilidir. Bu konunun daha eski bir aşaması, embriyodan erişkin olma durumuna kadar insan gelişiminin ve bu gelişimde farklı çevre koşullarının etkilerinin incelenmesiydi. Yakın geçmişteki son evre insan genetiğidir. Bu ise kalıtım mekanizmasının; kalıtımın değişme türlerinin; insanın birey ya da tür olarak yeni koşullara biyolojik uyum biçimlerinin incelenmesini içerir.

Bugün genetikte ya da kalıtımın incelenmesindeki en önemli ilerlemelerin bazıları, insan topluluklarının analizinden elde edilir. Açık ki, insan tek başına yaşamaz. O, bir aileye, ve bir klana, bir devlete ya da bir ulusa aittir. Birbirinden ayrılmış klanlar, devletler ve uluslar arasında belli ölçüde karşılıklı etkileşimler vardır. Bu gerçekte insanın yapısını etkileyebilir ve onu değiştirmeye uğratabilir. Nisbeten soyutlanmış halklar, diğer halklardan fiziksel biçim bakımından gözle görülür ölçüde çok yavaş değişirlerken, yapıları açısından çok farklı halklarla temas eden topluluklar bedensel yapıları bakımından nisbeten hızlı değişebilirler. Ayrı özelliklere sahip toplumlar arasındaki temaslar, insanlar arasındaki farklılıkların anlamı ve doğası ile ilgili sorunları bir anda durdurabilir. Böylece, örneğin biyolojik antropolog, aşağıdaki türden soruların yanıtlarına gerek duyabilir. Farklı türlerdeki insanların birbirlerine karışıp melezleşmeleri ne zaman oldu? İnsanların bazı türleri diğerlerine bakarak doğuştan üstün müdür? İnsanlar arasında yapı, huy, zeka, özel yetenek ya da genel davranış yönünden herhangi bir ilişki var mıdır?

Biyolojik antropolojinin oldukça yeni bir dalı, davranışların evrimsel açıdan incelenmesidir. İnsanın da biyolojik olarak ait olduğu

bir grup olan primatların (maymunlar ve insanımsı maymunlar) davranışlarının karşılaştırmalı incelenmesi, insanın toplumsal yaşantısının kaynaklarına ve kültürünün başlangıcına ışık tutar. Kültür insanın (maymunlar ve insanımsı maymunlar karşılaştırıldığında) en ayırde-dici özelliğidir. Ancak, çağdaş araştırmalar bunda bile insanın biricik olmadığını açık bir biçimde ortaya koyar. Primatlar (kimi durumlarda diğer hayvanlar) çok basit bir biçimde bazı kültürel davranışlar gösterirler. Primatların davranışlarının incelenmesi, insanın kültürünün yavaş yavaş evrimlendiğini, fakat bu evrimin bazı noktalarda insanın biyolojik evriminin hızını ve yönünü etkileyecek kadar önemli bir duruma geldiğini gösterir.

Sosyal ve Kültürel Antropoloji

Sosyal ve kültürel antropoloji, insan toplumlarının ve kültürlerinin kökenlerini ve tarihlerini araştırır. Antropolojinin bu dalı, ister taş devri atalarımıza, isterse çağdaş Avrupa ve Amerika şehir toplumlarına ait olsun kültürün evrimi, kendiliğinden gelişimi konularıyla ilgilenir. Fizik çevre tarafından ortaya çıkarılan genel sorunlara insanın kültürel biçimlerde gösterdiği karşı tepkilerin bazı görünümüne, insanlığın yaşamak için harcadığı çabalara, birlikte çalışma ve insan toplumlarının birbirleriyle karşılıklı ilişkilerine katkıda bulunmak için geçmişteki ve günümüzdeki bütün kültürler antropologları ilgilendirir.

Sosyal ve kültürel antropoloji, daha önce değindiğimiz gibi iki yöne sahip olabilir: Toplumların ve kültürlerin tarihlerinin belirli bir kesimindeki durumlarının incelenmesi anlamına gelen synchronic yön ve toplumların ve kültürlerin zaman içinde incelenmeleri anlamına gelen diachronic yön. Arkeoloji, tam anlamıyla diachronic araştırmalar yapar. Çünkü o birinci derecede eski toplumlar ve kültürlerle, çağdaş toplumlar ve kültürlerin geçmiş dönemleriyle ilgilenir. Arkeoloji, geçmişin kültürel biçimlerini, onların zaman içindeki gelişme ve büyüme izlerinden yararlanarak yeniden kurmaya çalışır. Bizim tarih olarak bildiklerimizin çoğu olaylar içinde yaşamış bireyler tarafından yazılmış belgelere dayanır. Bu tür belgelerin yardımıyla tarihçi, olaylar ve onların birbirleriyle ilişkilerini, zamanın akışı içine doğru bir biçimde yerleştirebilir. Ancak, antropolojik tarihçiler ya da arkeologlar bu avantaja sahip değillerdir. Yazı insanlık tarihinde çok yeni bir keşiftir. İnsanlar, yaklaşık bir milyon yıl önce kültüre sahipti, oysa yazı yak-

İaşıık 5,000 yıllık bir gemiŒe dayanır. Üstelik, bugün bile insan toplumlarının çoğu yazıya sahip değildir.

Arkeolog bu yüzden, bulduğu yerde (örneğin Mısır ve Çin'deki gibi) yazılmıŒ kayıtları kullanmasına karŒın, çoğu durumlarda gemiŒin kültürlerini, tek tek özdeksel kalıntılarından yeniden kurmak zorundadır. O, insanların gemiŒte yaŒadıęı mağaralar gibi barınakları; o dönem insanların yapıp kullandığı aletleri ve silahları; onların lleri ile yanmıŒ kaplarını, diğer mutfak takımlarını ya da onların p yığınlarını; resimlerini, taŒ yontmalarını, piŒmiŒ kil figürlerini; eskinin tapmak kalıntılarını, yerleŒim alanlarını ve Œehir duvarlarını; dayanıklı malzemeden yapılmıŒ diğer sayısız belgeyi bulabilir. Bu belgeler, arkeoloğun eski kültüre ve onun içinde olduğu evre ile iliŒkilerine dayalı betimlemeler yapmasına olanak sağlar. Fakat tarih öncesi uygarlıkların hepsi, her zaman arkeolog için eriŒilir kalıntılar değildir. Örneğin o, gemiŒin okur-yazar olmayan insanların dilleriyle ilgili herhangi bir Œeyi ğrenemez. Arkeolog sadece onların aile yaŒamaları, politik örgütlenmeleri ya da dinsel inançları gibi etnolojik bilgi üzerine temellenen sonuçlar çıkarabilir.

Arkeolog tarafından yeniden oluŒturulan kronoloji ya da zaman dizgesi, okur-yazar bir halkın tarih belgeleriyle uęraŒan araŒtırıcının-kindenden tamamen farklıdır. Yazıdan yoksun bir dönem için arkeolog, genellikle, gemiŒ olaylar adına sadece göreli bir kronoloji verebilir. Böylece o, yontma taŒ aletleri, mağara yerleŒim yerlerini, toplayıcılık aŒamasına iliŒkin kalıntıları, cilalı taŒ aletleri, ağaçtan yapılmıŒ dayanıklı konut izlerini ve tarım ekonomisine iliŒkin kalıntıları içeren kültürleri gün iŒıęına çıkartır. Fakat genellikle o, ne yukarıda belirtilen kültürlerin ne kadar sürdüğünü belirleyebilir, ne özdeksel belgelerin keŒif tarihlerini saptayabilir, ne de bu belgeleri keŒfeden halkı tam olarak gösterebilir. Bununla birlikte, tarihleme teknikleri sürekli olarak geliŒmektedir.

Arkeolog, bizim kültür tarihi ve kültürün geliŒme konuları hakkındaki bilgilerimize büyük katkılar sağlar. Biz ondan, insanın kültürü ilk kez ne zaman ve nerede edildiğini ve okuma yazması olmayan halkların kültür tarihlerine iliŒkin bir Œeyler ğreniriz. İnsan kültürlerinin evrimiyle ilgili bazı bilgileri ya da dünyanın deęiŒik kısımlarında ortaya çıkan ve birbirlerini izleyen kültür tiplerinin geliŒimini de öğrenebiliriz. Böylece yeryüzünde, çok farklı bölgelerde ve dönemlerde tarım öncesi kültürlerin, tarıma sahip kültürlerin, bakır ağı kültürlerinin, demirağı kültürlerinin ortaya ıkıŒlarını görebiliriz.

Bundan başka, kültürel evrimin dünyanın her tarafında aynı hıza sahip olmadığını görürüz. Bütün çağdaş kültürleri, bir milyon yıl önce ilk kez ortaya çıkmış olan ilkel insandan beri önemli bir biçimde değişmiştir, fakat bazı halklar -yakın doğu ve Asya'nın, daha yakın zamanlarda Avrupa'nın dikkat çeken halkları- arasındaki değişme, Avustralya yerlileri. Kuzey Amerika kıızılderilileri ya da Sahra'nın Güney Afrikalıları gibi halklar arasındakinden çok daha hızlı ve geniş kapsamlı olmuştur.

Böylece arkeolojik araştırmalar sadece geçmişin yeniden kurulmasına yardım etmekle kalmayıp aynı zamanda kültürlerin değişim mekanizmasına ilişkin pek çok ipuçları da verir. Diğer sosyal bilimlerin, bunlardan özellikle etnoloji ve dilbilimin ortaya koyduğu bilgilerle tamamen sıkı bir ilişki içinde bulunan arkeologlarca sağlanan bilgiler kültürel değişmeye yol açan karmaşık faktörlerin çoğunun anlaşılmasında yardımcıdırlar.

Etnoloji, arkeolojinin bittiği yerde başlar. Etnolog, ıssız Aıcticte, çöllerde, Afrika ormanlarında. Güney Pasifiğin ıssız adalarında, Avrupa'da, Asya'da, Amerika'da yoğun bir biçimde iskân edilmiş şehirlerde, nerede olursa olsun farklı kültürleri araştırıp ortaya çıkarır ve betimler. Böylece onun çalışmasının çoğu, farklı insan gruplarının kültürel özelliklerinin betimlemesini yapmaktır. Çünkü, dünya halklarından ilkel diye adlandırılanlar çok az bilinip tanınır. Etnolog, zamanının büyük bir bölümünü bu uzak kültürlerle ve kültürel bakımdan daha az gelişmiş halklara ayırır. Ancak etnoloji, salt ilkel kültürlerin araştırılması olarak tanımlanamaz. Ayrıca, örneğin: Birleşik Devletlerde, Meksika'da, Çin'de ve Japonya'da yapılmış etnolojik araştırmaların çoğu şehirlere ve kırsal bölgelere dayalıdır. Kısaca, etnolog yalnız özel bir toplumun ya da toplumun özel bir grubunun kültürüyle değil aynı zamanda, herhangi bir yerde bulunan insanın ayırıcı niteliğinin bir görüngüsü olarak da kültürle ilgilenir.

Kültürler geçen süre içinde değişiklikler gösterdikleri gibi, bölgesel bakımdan da farklılıklar gösterirler. Dünyanın, üzerinde insan yaşayan her bölgesi, diğerlerinden farklı kültürlerle sahiptir. Güney Denizi Adalılarının adetleri ve göreneklere Afrika, Kuzey ve Güney Amerika, Asya ya da Avrupa halklarınınkinden belirgin biçimde farklıdır. Bu geniş bölgenin her birinde pek çok ayırım vardır. Örneğin: Güney Pasifik kültürleri, çok geniş olan alanın hiçbir yerinde hiçbir biçimde benzer değildirler. Güney Pasifiğin sadece ana bölümlerinden Tasmanya,

Avustralya, Endonezya, Melanezya, Micronezya ve Polinezya herbiri diğerlerinden farklı kültürlere sahiptirler. Bundan başka, her bir bölgedeki bütün yerel topluluklar birbirlerinden farklı kültürel özellikler sergiler.

Bununla birlikte, insan uygarlıklarının aşırı çeşitliliğine karşın, birbirlerinden hatırı sayılır uzaklıklarda yaşayan halkların kültürlerinde şaşılacak benzerlikler de görülebilir. Bir örnek olarak, Güney Amerika'nın güney ucunda (Tierra del Fuego) yaşayan Ona'lar ve Avustralya yerlileri arasındaki sosyal örgütlenmenin bazı özelliklerinde, belirgin benzerlikler gösterebiliriz. Birbirlerinden uzak kültürlerdeki diğer koşut gelişmelere örnek olarak yazıda, takvime dayalı bölümlenmelerde, Orta Amerika'nın Mayalarının ve Eski Mısırlıların piramidimsi yapılarındaki benzerlikler gösterilebilir.

Etnoloji, (onun sadece betimleyici yönünün aksine) teorik yönüyle çok geniş ölçüde insan kültürlerinde bulunan benzerliklerin ve farklılıkların açıklanması sorununa da eğilir. Araştırmacı, tarihsel yaklaşımla bir halkın tarihinde özellikle o halkın diğer halklarla temasının olup olmadığını, farklılık ve benzerliklerin nedenlerini bulmaya gayret eder. Ya da o, kültürlerin nasıl yapılandıklarını ve nasıl işlediklerini saptamak için onları birbirleriyle çok sistemli bir biçimde karşılaştırabilir. Böyle araştırmalar geniş bir alana yayılmış kültürel benzerliklerin ve belirgin farklılıkların nedenlerini de ortaya koyabilir. Hem günümüzün hem de geçmişin insan kültürlerinin geniş kapsamlı karşılaştırmalı incelemeleri, insan uygarlıklarının biçim olarak değişmesi ve bugün izlediğimiz karmaşık farklılaşma süreçlerini açıklamada yardımcı olabilir, insan toplumlarının yapısı ve fonksiyonlarının çözümlemesi de olasıdır; bu tür çözümler, kültürel antropolojiden çok sosyal antropolojiye aittir.

Son yıllarda etnologlar ve sosyal antropologlar dikkatlerini toplumdaki bireylerin rolüne ve kültürel gelenekle ilişkili olarak kişilik gelişmesine yöneltmişlerdir. Bu tür araştırmalar genelleme niteliğindedir. Onlar, şu türden sorulara yanıt bulmaya çaba gösterirler: Bir kültürün yaygınlık kazanması ve gelişmesine yol açan kültürel öğelerin yayılması, keşif ve icat gibi süreçlerde bireyin rolü nedir? İnsan toplumları ne tür bireysel kişilik hakkı ararlar? Davranışın hangi türü ödüllendirilir ve özendirilir, hangi türüne engel olunur? Bir birey uygun davranışın kültürel standartlarından ne kadar sapabilir ve kurallara aykırı davranan kişiye ne yapılır? Bu türden araştırmalar bize,

kültürlerin gelişme ve yayılma süreçleri hakkında daha sağlıklı bilgi verir. Bu araştırmalar kişiliğin doğası ve gelişmesi, karakter, gençlerin eğitimi ve sosyal kontrolle ilgili sorunlar üzerinde de yeni ufuklar açar.

Dilbilim, günümüzde (yazıya sahip olan halklarla okur-yazar olmayan halklar tarafından) konuşulan ve sadece yazılı kayıtlardan tanıdığımız (Latince, eski Yunanca ve Sanskritçe gibi) insan dillerinin tümü ile ilgilenir. Dilbilimci, esas olarak dilin kendisiyle onun kökeni, gelişmesi ve yapısıyla ilgilenir. Burada dilci uygulamalı dilciden / practical linguist/ya da birkaç dil konuşan ve anlayan dilciden/polyglot/; dil olgusunu edebî çalışmaları arasında ikinci derecede ele alan edebiyatçıdan; belirli bir halkın yazınsal geleneğini daha iyi anlama çalışmalarına öncelik veren dil uzmanından / philologist / farklıdır. Dilbilimci çok kesin ve son derece gelişmiş teknik yöntemleri uygulayarak, dilin ve dil gruplarının tarihini yeniden kurar. O, dünyada konuşulan dillerin ortak özelliklerini belirlemek için, dilleri birbirleri ile karşılaştırır. Dilbilimci, bu iki araçla dillerin meydana geliş ve farklılaşma süreçlerini anlamaya çalışır.

Fakat, aynı zamanda bir antropolog da olan bir dilci, yalnız dile ilişkin bu gibi sorunlarla ilgilenmez. O, aynı zamanda bir halkın dili ile kültürünün diğer yönleri arasındaki karşılıklı ilişkilerin çoğuyla ilgilenir. Örneğin böylece o, halkın bir grubu tarafından konuşulan dilin, o grubun statüsü ya da sosyal sınıfıyla ilişki durumlarını; dinsel ritler ve seremonilerde kullanılan dilbilimsel sembollerin, sıradan günlük konuşmadan farklı oluşunu; bir dilin değişen sözcük ve deyim varlığının / vocabulary / onu kullanan halkın değişen kültürüne yansıma biçimlerini; dilin bir kuşaktan diğerine aktarılma süreçleri ve bu süreçlerin art arda gelen kuşaklara inançların, ideal ve geleneklerin aktarılmasına nasıl yardım ettiği konularını inceleyebilir. Özetle, insan toplumlarında dilin rolünü ve kısmen insanın gelişen uygarlığının daha geniş bir boyutta betimlenmesinde dilin oynadığı rolü anlamaya çalışır.

Antropolojinin Tarihsel Temelleri

Çoğu okuması yazması olmayan halklarda söylence ve mit aracıyla anlatımını bulan öylesine konular vardır ki, bunlar halkların kültürel gelişme düzeylerine bakılmaksızın dün de bugün de tüm insan toplumlarının bireylerinde ve kültürlerinde yer almışlardır. Bunlarda insanın yaradılışı, bazen onun bir yurt arayışı sırasındaki göçebeliği tanımlanır. Mit, kültürünün önemli yönlerini de anlatabilir örneğin;

ateşin keşfi, icat ya da faydalı aletlerin ve sanatın meydana getirilmesi, besin üretimi için çeşitli tekniklerin ortaya çıkışı vd.

Eskinin okur-yazar halkları benzer bir folklor bıraktılar; ateşin ve tarımın kökeniyle ilgili Yunan hikâyeleri buna örnektir. Ancak, Yunanlılar bunun daha fazlasını yaptılar. Onların bazı düşünürleri bize, komşu halkların betimsel hikâyelerini bıraktılar. İ.Ö. 5. yüzyılda yaşamış olan Herodot, diğerleri arasında İskitleri, Mısırlıları betimlemiş ve insanlığın özgün diline ilişkin bir varsayım ileri sürmüştür. Herodot'un yapıtları, başkalarının daha sonraları yazdıklarıyla birlikte antropoloji bilimine girişin ilk ve katıksız örneğidir. Onun katıksızlığı, bilgi eksikliğinden kaynaklanır. Eski Yunan dünyası da antropoloji bilimi için gerekli kültürler ve insanlarla ilgili bilgiyi sağlamak açısından çok küçüktü.

Keşifler ve icatlar çağma gelinceye dek geçen süre içinde (yaklaşık 15. yüzyıla gelinceye kadar) antropolojik ana gövdeyi oluşturacak bilgi birikimi mevcut değildi. Seyyahlar, misyonerler ve askerlerden sağlanan bilgiler, genellikle folklor unsurları ve eski masallar birleştirilerek dikkatlice ve kesinlikle tanımlanabilmiş bir koleksiyon oluşturmuştur. Ancak bu koleksiyonun çoğu saptırılmıştı. Çünkü gözlemciler, kendi öz kültürlerinin ön yargılarıyla dolu olup, tüm yabancı halkları ve kültürleri genel kültürel ön yargılarıyla algılayıp, abartılmış bir biçimde görmeye eğilimli idiler. Buna karşın toplanan malzemeler antropoloji biliminin ilk temellerini atmış da sayılabilir.

Daha sonra, 19. yüzyılın ilk yarısında Avrupalı bilim adamlarının bir kısmı Avrupa kıtasının pek çok yerinde bulunmuş çakmak taşından aletleri ve iskelet kalıntılarını incelemeye başladılar. Bu incelemeler dünyanın yaşını önemli ölçüde ortaya koyan ve yeryüzündeki yaşamın daha önce düşünülen çok daha eski olduğunun ileri sürülmesine önayak olan jeolojik ve paleontolojik araştırmaların gelişmesini sağlamıştır. Bir Fransız bilim adamı olan Boucher de Perthes, buzulçağı süresince Avrupa'da insanın var olduğunu ilk kez kanıtlamıştı. O, 1830'larda "Somme" vadisinin çakılları içinden taştan yapılmış aletler buldu ve daha sonra (1847-1864) keşiflerini bir dizi monografide yayınladı. 1865'te Sir John Lubbock (daha sonraki adıyla Lord Avebury) taş çağı kültürleri hakkında var olan bilgileri özetledi ve paleolitik ya da Eski Taş Çağı kültürleri ile Neolitik ya da Yeni Taş Çağı kültürleri arasındaki bugün bizim için çok doğal olan ayrımları ilk kez ortaya koydu.

Fosil insanlara ait iskelet kalıntıları da seyrek olarak kültürel belgelerle birlikte, yaklaşık aynı zamanda keşfedildi. Fosil insanının ilk doğrudan kanıtı 1856'da Almanya'da bulundu ve tanıtıldı. Bu, Neandertal insanın keşfiydi. Tüm bu kültüre ve iskeletlere ilişkin belgeler Avrupa'da insanın eskiliğini er geç ortaya koyacak, bugün insan bilimi adı altında gelişmekte olan arkeolojiye ve fizik antropolojiye bir başka temel sağlayacaktı.

İnsana ve onun kültürüne ilişkin bilgilerin bu yavaş birikimi sonucu önce insanın sınıflandırılması çabalarına; onun hayvanlar dünyasındaki konumunun tanımlanmasına; insan çeşitleri ya da ırkları ve insanın evrimsel tarihinin betimlenmesine sonra da kültürlerin bilimsel karşılaştırma çalışmalarına yol açmıştır.

Linnaeus (yaklaşık 1750'lerde) insan ırklarını ilk betimleyenler arasındaydı. O, insanları dört gruba böldü: Avrupa'nın beyaz, Asya'nın sarı, Amerika'nın kırmızı ve Afrika'nın siyah derilileri. Onun bu sınıflandırması temelde yer ve deri rengine dayanıyordu. Bugün bu görüş geçerli değildir. Ancak, bu çalışma kapsamı açısından dikkate değerdir. Linnaeus'nün yaşadığı dönemdeki dünya Herodot'un yaşadığı dünyadan daha geniş bir dünyadır.

Dünyanın okur-yazar olmayan halklarına ilişkin bilginin artması ve arkeolojik bilginin hızla çoğalması' 1860 ve 1890 yılları arasında karşılaştırmalı kültür biliminin ilk gelişmelerine neden olmuştur. Önemli araştırmacılar arasında, İngiltere'de E.B. Tylor (temel eseri "Primitive Culture", ilk basımı 1865); Amerika Birleşik Devletleri'nde L. Morgan ("Ancien Society" ilk basımı 1877) İngiltere'de Sir Henri Maine ve Almanya'da J.J. Bachofen (siyasal ve hukuk kurumlarının gelişmesi üzerine araştırmalarıyla ünlü)'i sayabiliriz. Bu araştırmacılar ve çağdaşları antropolojiyi, özellikle tarih öncesi insanını, onların kültürlerini, çağımızda yaşayan ilkel kültürleri ve Avrupa kültür geleneğini taşımayan çeşitli halkların kültürleriyle ilgilenen bir doğa bilimi olarak tanımlamışlardır. Tylor'un "Primitive Culture" ve Morgan'ın "Ancient Society" sinde gösterildiği gibi onların amaçları, bu tür araştırmalardan insanlık tarihinin temelinde yer alan ve insanlık tarihini belirleyen psikolojik yasaları keşfetmekti.

Bugünkü çağdaş antropoloji hem fiziksel, hem de kültürel yönleriyle yaklaşık 20. yüzyılda başladı. Antropoloji, akademik bir disiplin olarak kabul edilmiş oldu. Bugün biyolojik ve kültürel antropolojiye ilişkin bilgi, bu görev için eğitilmiş uzman alan araştırmacıları tarafın-

dan toplanır. Genelde inceleme alanının, çoğu etkinlikleri içermesi için büyük ölçüde genişletildiğini daha önce de belirtmiştik. Belki daha da önemlisi, genç olmalarına karşın antropolojik bilimlerin genelde sosyal bilimlere küçümsenmeyecek katkılar sağlamış olmasıdır. Bu katkılar, herşeyden önce ırk kavramının yavaş yavaş aydınlığa kavuşturulmasında ve bu kavramın daha önceleri dil, ulusçuluk ve kültür kavramlarıyla karıştırılmasından arındırılması Kroeber'in de belirttiği gibi "çağdaş Amerikan düşüncesinin anahtar kavramlarından birini oluşturan kültür kavramında yatar".

Antropolojinin Diğer Bilimlerle İlişkileri

Bugün antropoloji, yaygın ve doğru biçimde sosyal bir bilim olarak kabul edilir. Bu bilim dalı, temelde sosyoloji, psikoloji, coğrafya, ekonomi ve siyaset bilimleriyle doğrudan ilişki içindedir. Belirtilen bu bilim dalları da aslında biyolojiden ve insan bilimlerinden ayrı düşünülmemektedir. Bugün antropoloji pek çok bilim dalı ile ilişki içindedir. Değişik başlıklar altında ele alınabilecek bu ilişkilerin birinci tipi bilim dallarının ilgi alanlarının ortak oluşundan kaynaklanır. Antropoloji, biyolojik antropoloji aracılığıyla doğrudan anatomi, fizyoloji, embriyoloji ve genetik bilim alanlarıyla ilişkilidir. Özellikle bu alanlar içinde genetiğin önemi, tüm dikkatini insan üzerine yoğunlaştıran ve aynı zamanda bir biyolog da olan biyolojik antropolog için gerekli genetik bilgiyi sağlaması bakımından açık bir gerçektir. Ancak, antropoloji ile beşerî bilimler (tarih, edebiyat, sanat ve müzik) arasında eşit önemde bir bağ var olup, bunlar içinde etnoloji, arkeoloji ve dilbilim gibi bilim dalları insanlığın kültürlerini anlamak ve değerlendirmekle ilgilenirler.

Bazı bilim dalları, antropolojinin kendilerinin eriştiği belli bir gelişme düzeyine henüz erişemediğini ima ederler. İnsanın ve onun kültürlerinin yaşının saptanması ancak jeolojinin bir kronolojiyi ya da bir zaman dizgesini ortaya koyabilmesiyle mümkün olabilmıştır. Aynı şekilde insanın doğası ve diğer hayvanlarla ilişkisi anlaşılmadan önce paleontoloji ve zooloji sağlam bir temele oturtulmuştu. Diğer bilimlerle olan bu bağ hem biyolojik antropoloji, hem de arkeoloji için geçerlidir ve gerçekte bütün bilimlerin ilgilendiği ortak sorunların çözümünde artan bir iş birliği vardır.

Arkeologlar, çeşitli kültürlerin görece yaşlarını belirlerken jeologlardan daha geniş ölçüde, daha kısa bir süre aralığında ve daha fazla ayrıntıdaki çalışmalarında jeolojinin stratigraphic yöntemlerini (dolgulardaki konumları itibarıyla maddî belgelerin bulunduğu tabaka-

ların görece yaşlarının belirlenmesi) kullanmalıdırlar. Arkeolog çok eski kültürlerle ilgilendiğinde, bu ilişkiler daha açıkça görülür. Günümüze gelinceye kadar arkeolog buluntusunun yaşını tayin etmek için hemen hemen tam anlamıyla jeoloğa ve paleontoloğa bağlıydı. Jeolog şekillerden, göl dolgularından ya da yatay tabakalar içinden çıkan kültürel kalıntıların ait oldukları jeolojik zamanı tayin edebilir. Diğer durumlarda paleontolog kültürel kalıntılarla birlikte bulunmuş hayvan kemiklerini inceleyerek tortunun jeolojik yaşını da tayin edebilir. Yakın zamanlarda hem kimyagerler, hem de fizikçiler yaş tayininin yeni yöntemlerine katkıda bulunmuşlardır.

Aynı biçimde biyolojik antropolog, tarih öncesi insan kalıntılarının yaşı konusunda jeoloğa ve paleontoloğa bağlı olmalıdır. Ege jeolog ve paleontolog bütün fosil kalıntıları zaman içinde yerleştirebilirse insanın evrimi ile ilgili var olan sorunların çoğu çözülmüş olacaktır. Botanikçiler ve zoologların geliştirdiği sınıflandırma ölçütü, biyolojik antropologlarca da kullanılır. Biyolojik antropoloji anatomi ve tıbbi araştırmaların diğer alanları yine daha yakın bir ilişki içindedir.

Antropolojinin diğer bilimlerle karşılıklı ilişkilerinin ikinci tipi, özel sorunların çözümü için öteki bilimlerin teknik ve bulgularının kullanılmasını içerir. Örneğin: İkel bir toplumun takvimi yalnız astronomiye ilişkin belirli bilgilerle bağlantılı olarak anlaşılabilir. Tarih öncesi seramiklerin yapım tekniklerinin ve hammaddenin kaynağının belirlenmesinde geniş ölçüde kimya ve fizik yöntemleri uygulanır. Benzer biçimde mineralog, belli bir yerde bulunmuş belli bir taş aletin ham maddesinin uzak bir yerden geldiğini söyleyebilir. Örneğin: Tarih öncesi insanın en belli başlı tiplerinden biri olan, Pekin Adamı'nın kalıntılarıyla birlikte ilkel aletler arasında bulunan bir parça kuarzın kaynağı yaklaşık 1500 km. ötede bulunmuştur. Etnologlar, ilkel toplumların çevrelerinin gizil güçlerini nasıl kullandıklarını belirlemek ya da tarih öncesi bir kültürün çevresini yeniden kurmak için botanik zooloji bilim dallarının velilerinden yararlanmak zorundadırlar. Mühendislik çalışmaları bile antropolojik çalışmaları içerebilir. Her arkeolog, arkeolojik bir alanın nasıl araştırılacağını ve haritaların nasıl yapılması gerektiğini bilmek, mimarlar yapılarla ilişkin yapım sorunlarını çözmek, metalurglar metal aletlerin bileşimini belirlemek, farmakologlar ilkelerin okları ucuna sürdükleri ok zehiri sorununu çözmek zorundadırlar. Antropolog bundan böyle, pek çok bilim dalının saklı güçlerinden haberdar olmak ve sorunlarının çözümü için uzmanının yardımını almak zorundadır.

Antropoloji ve diğer bilimler arasındaki ilişkinin bir üçüncü tipi sorunlar, teknikler, yöntemler ve kuramlar arasındaki karşılıklı ilişkiler olarak tanımlanabilir. İlişkinin bu türünde antropoloji sadece diğer alanların bilgisini ya da tekniklerini kullanmakla kalmayıp, ortak sorunların çözümüne ve tekniklerin gelişmesine katkıda da bulunur. Antropoloji ile biyolojinin çeşitli dallarıyla, beşerî bilimler ve sosyal bilimler arasında bu türden ilişkiler vardır.

Antropoloji, tarihinin ilk dönemlerinde biyoloji ile yakın ilişki içinde idi. Bu durum kısmen kültürel antropolojinin ilk kuramlarında, kısmen de biyolojik antropolojinin ilk hızlı gelişme evrelerinde görülen evrimci kavramların uygulamasından kaynaklanmaktadır. Artık evrimin biyolojik kavramlarının kültürel antropolojide uygulanmamasıyla birlikte, insanın biyolojisinin anlaşılması kültür kuramı için temeldir. Kültür biyolojik bir olgudan daha başka bir şeydir. Ancak, her toplum kendi kültürü aracılığıyla insanın temel biyolojik ve psikolojik gereksinimlerini karşılama çabasıdadır. Bazı durumlarda kültür, biyolojik faktörlerin işleyişini benzer yollardan tam anlamıyla değiştirebilir de. Kültürün ve insan biyolojisinin incelenmesi sürekli olarak birbirleriyle ilişkilidir.

Geçmişte, antropolojinin psikoloji ile ilişkisi sanıldandan daha az olmuştur. Hem konular davranış sorunları ile sıkı sıkıya ilgilidir, hem de pek çok psikolog önemli bir zaman süresince birinci derecede bireysel davranış sorunlarıyla ilgilenmişlerdir. Oysa antropologlar kültürel terimlerde grup genelleştirmeleri yapma eğilimindedirler. Antropologların karşılaştırmalı araştırmaları psikolojinin daha önceki içgüdü kuramlarının bazılarının yıkılmasına yardımcı olmuştur. Fakat antropologlar, psikologların dikkatlerini kültür-kişilik ilişkisine çekinceye kadar psikoloji ile daha yakın bir ilişki kurulamamıştır.

Antropolojinin, bireylerin sorunlarına duyduğu ilgi, psikologların hayvan davranışları sorunuyla ilgilendikleri bir zamana denk düşmüştür. Bunun sonucu olarak antropologlar psikoloji ile ilgili kavramlar için psikoanalitik ve psikiatrik araştırmacılara başvurdular, bu tutum hâlâ belirgindir. Son yıllarda insan psikolojisinin sorunlarıyla ilgilenmenin yeniden canlanmasıyla, bu iki alan arasındaki karşılıklı alışverişin arttığı görülmektedir.

Kültür kavramının gelişimi ve kaynaşmış bir bütün olarak her kültüre verilen önem, sosyal bilimlere antropolojinin en büyük katkılarıdır. Siyasal bilimlerde ve ekonomide çok geniş ölçüde kullanıma-

masına karşın kültür kavramı tarih, coğrafya ve sosyolojiyle bütünleşmiştir. Aslında beşerî coğrafya alanı, kültür kavramı üzerine oturur ve Forde'nin dediği gibi "Araştırdığı ülke insanının kültüründe ya da öğrettiği etnoloji derslerinin bütünlüğünde yetersiz bir coğrafyacı ister istemez insan faaliyetinin kaynakları kavramıyla karşılaşacak, coğrafi faktörlerin önemi konusunda el yordamıyla belli belirsiz görüşlere sahip olmakla birlikte o bunları gerçek anlamda değerlendiremeyecektir. Beşerî coğrafya, coğrafya bilgisi kadar geniş insan bilgisine de gereksinim duyar²." Antropolog tarafından belki de yeterince açık bir biçimde fark edilmemiş olmasına karşın coğrafi faktörlerin anlaşılması, insan etkinliklerinin araştırılması kadar önemli olup onunla eşit değerdedir.

Antropolojiyle sosyoloji arasındaki ilişki, istenilen düzeyde gelişmemiştir. Çoğu antropolog ve sosyologlar uzun bir süre bu iki bilim dalını ortak bir bilim dalı gibi algılamışlardır. Şurası da bir gerçektir ki, araştırma konuları yönünden antropoloji daha yalın ve daha soyutlanmış halklar üzerinde dikkatini toplarken, sosyolojinin kendini özellikle batı Avrupa uygarlıkları üzerinde yoğunlaştırması gibi bir farklılık ortaya çıkıyordu. Araştırma konularındaki bu farklılaşma, araştırma yöntemlerindeki farklılaşmayı da beraberinde getirmiştir. Küçük bir grubu inceleyen antropolog kendisini ilgilendiren örneklem sorunlarının ve tek bir ayrımı bile hesaba katmanın gerekliliğinin pek az ayırdındadır ya da bunlara pek az gereksinim duyar. Sosyoloğun sıradan araç gereçleri, antropologlar arasında pek kullanılmaz.

Öte yandan antropoloji ve sosyolojinin ortak, benzer sorunları dışındaki sorunlarında da kuramın genel yapısından kaynaklanan kaçınılmaz benzerlikler vardır. Bugün bir kavram olarak kültür, sosyologlar tarafından geniş ölçüde kullanılmış ve yararlı bir araç olduğu kanıtlanmıştır. Hem sosyologlar hem de antropologlar kendi kuramlarında, gittikçe artan bir biçimde birbirlerinin verilerinden yararlanma çabası içindedirler. Temelde antropoloğun işlevi, insana ilişkin çeşitli bilim dallarını kendi bilim dalıyla kaynaştırmaktır. İnsana ilişkin bilimlerin çoğu, kendi dikkatlerini alanlarındaki sınırlı konulara yoğunlaştırma eğilimindedirler. Antropoloji, özellikle kültür kavramı aracılığıyla tüm insanlığı kapsayan sorunlar üzerinde yoğunlaşma eğilimindedir. Örneğin: Bir ekonomist kendi alanıyla ilgili sorunları yalıtılmış fikirler ve davranış sisteminin ayrı bir parçası olarak ele alma eğilimindeyken, antropolog ekonomik kurumlarla kültürün diğer yönleri arasındaki karşılıklı ilişkiyle ve topyekün bir kültür yapısıyla ilgilidir.

Antropoloji aynı zamanda, insanla ilgili çeşitli bilimlere büyük bir nesnellik ve görece bir bakış açısı kazandırır. Kendimizinkinden oldukça farklı olan kültürlerin büyük bir bölümünün incelenmesi ile Euro-American kültürün çoğunun us dışı niteliklerini görmek olasıdır. Kendimizinkinden farklı olan davranış tipleri yalnız daha aşağı ya da daha az mantıklı görülmeyip aynı zamanda genel insan sorunlarının karşı çözümleri olarak da görülürler. Kendi içlerinde incelendiğinde bize anlamsız gelen davranışlar ve kurumlar, özelleşmiş bir kültürün kaçınılmaz parçaları ya da kaynaşmış bütünlerin birer parçaları olarak kendilerini ortaya koyarlar. Diğerleri bireyin kültürel koşullanmasının özel tiplerine verilen kaçınılmaz yanıtlardır.

Antropolojinin Uygulamaları

Birinci Dünya Savaşı sonrasına kadar antropolojinin, genellikle uygulama alanlarına sahip olduğu bilinmiyordu. Antropolojinin kullanımı için daha önceleri öneriler yapılmıştı fakat, bunlardan pek azı uygulanabildi. 1878'de Birleşik Devletler ' hükümeti tarafından Amerikan Etnoloji Bürosunun temellerini atma girişiminde bulunmak için Kızılderili İşleri Bürosunun bir araştırma şubesinden istenilen ilk bilgiler ve Amerikan Etnoloji Bürosu için yardım 1930'lara kadar gönderilmedi.

Her şeyden önce ve bugün de geniş ölçüde kabul edildiği gibi antropolojinin ilk uygulanması, bağımlı halklar diye adlandırılan halkların yönetimleriyle ilgiliydi. Antropoloji, yoğun bir biçimde Fransız, İngiliz ve Hollanda sömürge yönetimleri ve son zamanlarda, Birleşik Devletlerin Kızılderili Servisinde ve Pasifik'te Ülke Güvenliği idaresinde kullanılmış oldu. Antropolojik teknik ve bilgilerin geniş ölçüde kullanıldığı yerlerde, hem yerli hem de sömürge yöneticilerinin görüş açıları yönünden bu yönetim biçimi çok etkin ve çok doyurucu olarak ortaya çıkmaktadır. Son yıllarda antropologlar ve antropolojik teknikler geniş çeşitliliğe sahip uygulama alanlarında yararlı olmuşlardır. Bu uygulama alanları: Endüstride işçi-işveren sürüşmelerinden kaynaklanan durumların ortaya çıkarılması ve çözüme kavuşturulması, azınlık grupları ve işletme uygulamalarında güvenceye ilişkin sorunlar ve daha iyi örgütlenmiş yeniden düzenlenme projeleri gibi alanlardır. Daha yakın zamanlarda Birleşik Devletler antropologları Unesco'nun, Amerikan Devletleri Organizasyonunun ve Birleşik Devletlerin toplumsal ve ekonomik gelişme programlarında, hem ülkelerinde

hem de diğer ülkelerde tıbbî ve halk sağlığı programlarının çeşitli yönlerinin araştırılmasına yardım için geniş ölçüde görevlendirildiler. Endüstrileşmiş ülkelerin çoğunda bulunan geniş köylü ya da aşiret yapılı "tribal population" toplulukların yeni' koşullara kolay ve hızla uyumlarında antropologlar büyük bir rol oynar. Meksika, Hindistan ve son zamanlarda Mısır, gelişmelerinde uygulamalı antropolojiye geniş ölçüde yer veren ülkeler arasında sayılır.

Son yıllarda dilbilim, yabancı dillerin öğrenimlerinin iyileştirilmesi konusundaki uygulamaya yönelik amaca hizmet etmiştir.- Birleşik Devletler'de esas olarak Almanca, Fransızca ve İspanyolca- gibi daha çok geleneksel yabancı dillerin öğretmenleri, modern dilbilim yöntemlerinin uygulanması ve keşfedilmesi sayesinde öğretim yöntemlerini daha da geliştirmişlerdir. Ayrıca, daha önceleri yerli öğreticilere yardımcı olarak çalışan dilbilimciler bugün çok sayıda yabancı dili öğretiyorlar. Çoğu Amerikan üniversitesi birkaç yıl öncesine kadar sadece birkaç yabancı dil öğretirken, bugün Hint, Urdu, Ewe, Swahili ve Thai gibi dilleri içeren 30 ya da 40 dilin eğitimini verebiliyor.

Aynı şekilde biyolojik antropoloji de uygulama alanlarına sahiptir. O, basit bir düzeyde, insanların kullanmak zorunda oldukları makinelerin, giydikleri giysilerin, takma kol ve bacağıın daha iyi biçimlendirilmesine katkıda bulunur. Daha da önemlisi o, pek çok tıbbî ve yasal sorunların çözümlerine gittikçe artan bir biçimde katılır. Biyolojik antropoloji tıbbı, özellikle de tıbbın yeni bir alanı olan genetikle ilgili dalına, geçmişte yapılmış büyüme ve gelişmeye değgin araştırmalardan daha da önemli katkılarda bulunacaktır.

Antropolojinin uygulama alanlarının genişlemesine karşın, çoğu uzman antropologlar üniversitelerde ve araştırma kurumlarında görevlendirilmektedirler. Uzman bir antropoloğun yetişmesi uzun zaman ve emek isteyen bir çabayı gerektirir. Çok nadir olarak oldukça sıradan bazı mesleklerde ya da araştırma yapmayan kurumlarda, doktora derecesi olmayan antropologlar için çalışma olanağı vardır. Kariyer yapma olanaklarıyla ilgilenen öğrenciler Goldschmidt'in *On Becoming an Anthropologist* (Bir Antropolog Yetiştiriyor) adlı kitapçığını okumalıdır.

Meslekî kariyer için ileri düzeyde bir eğitimi düşünen öğrenciler, "American Anthropological Association" 1703 New Hampshire Avenue, N.W. Washington, D.C. adresine mezun oldukları antropoloji bölümü diplomasının bir kopyası ile başvurmalı ve hocalarından çeşitli ens-

titülerin kadroları konusunda bilgi almalıdır. Özel bir öğrenci için küçük bir bölüm büyük bir bölümden daha uygun olabilir ya da bunun tam tersi. Daha büyük ve daha seçkin bölümler bile çeşitli türde araştırmalar için olanak yaratmada ve bunlara önem vermede farklılıklar gösterirler.

Özetle, antropolojide yeni dönem, tarihsel yöntemlerden yararlanmada yeni yaklaşımlara ulaşılmasıyla ve tarihsel olmayan yöntemlerin gelişmesiyle belirginleşmiştir. Her iki yaklaşım, kültürel süreçlere ve genelleştirme araştırmalarına ya da kültürle ilgili yasalara olan ilgiyi giderek artırmıştır. Genelde, tarihsel yaklaşımın izleyicileri her zaman ve her yerde ortaya çıkan kültürü bir bilim olarak araştırma eğilimindedirler. Tarihsel olmayan yöntemlerin izleyicileri ise gelişme süreci içinde kültürlerin biliminin ne olması gerektiği, tek tek toplumların ve böylesine toplumların özelliklerinin ele alınması konusunda çalışmalarını yoğunlaştırmışlardır. Her iki durumda araştırma gittikçe artan bir biçimde, özel soru ve sorunlar için yanıtlar arama eğilimindedir. Son zamanlarda da uygulamaya dayalı sorunların çözümü için antropolojinin ulaştığı sonuçlardan yararlanma eğilimi giderek artmaktadır.

Kaynakça

- A.L. Kroeber and Clyde Kluckhohn:** "Culture: A Critical Review of Concepts and Definitions," *Papers of the Peabody Museum of American Archeology and Ethnology* (Harvard University), XLVII, No. 1 (1952), 3 (New York: Vintage Books, 1963, paperback)
- C, Daryll Forde:** *Habitat, Economy, and Society, 2nd Edition* (New York: E.P. Dutton & Co, Inc. 1950, p. 465.
- Walter Goldschmidt:** *On Becoming an Anthropologist, 2nd Edition* (New York: E.P. Dutton & Co, Inc., 1950), p. 465.
- Walter Goldschmidt:** *On Becoming an Anthropologist* (Washington, D.C., 1970).

Yardımcı Kaynaklar

Boas, Franz: "Antropology", *Encyclopedia of the Social Sciences*, Vol. II, New York: The Macmillan Company, 1939, Pp. 73-110.

—————: *Antropology and Modern Life, Revised Edition*, New York: W.W. Norton & Company, Inc., 1936.

Goldschmidt, Walter.: *Roch (ed.)*. Exploring the Ways of Mankind. New York: Holt, Rinehart & Winston, Inc., 196d Aims of Antropology, "*The Science of Man in the World Crisis*, ed. Ralph Linton, New York: Columbia University Press, 1945, Pp. 3-18.